

Osvietenstvo, revolúcia a smrť

Jozef Duháček

19. februára 2024 ✚ **História**

V roku 1812, keď sa na Napoleonovu revolučnú armádu chystala z rúk cára a prírody veľká pohroma, dostal William Godwin, slávny anglický filozof tej doby, hoci už nie úplne v zenite svojej slávy, list od mladého aristokrata menom Percy Shelly. Shelly čítal Godwinov opus magnum – *Rozpravu o politickej spravodlivosti* a teraz sa pýtal, prečo Revolúcia, ktorú Godwin nadšene chválil zlyhala a nepriniesla ľudstvu predpovedané blaho. Treba povedať, že Shelly sa pod vplyvom Godwinovej filozofie stal presvedčeným vyznávačom revolučných vízií.

Adolf Northern, *Návrat Napoleona z Ruska*

zdroj: wikimedia commons

Existujú idey, ktoré sú absolútne nesprávne a zároveň sú tak atraktívne, že isté typy intelektov nie sú schopné tieto idey zavrhnúť, ale sú hnané svojimi skazenými životmi dokazovať nesprávnosť týchto ideí. Jedným z takých ľudí bol Shelly a jednou z takých ideí je aj osvietenstvom nesprávne interpretovaná idea slobody.

Slobodu dosiahnutú skrze revolúciu dostatočne diskvalifikovala vláda Teroru a následne vzostup Napoleona, ale Shelly bol presne ten typ človeka, pre ktorého tieto veci nič neznamenali. Predpovedaná vláda všeobecnej lásky, bratstva a cnosti sa ukázala ako to najväčšie krviprelievanie, aké Európa dovtedy zažila a hoci národní socialisti a komunisti povraždili viac ľudí ako francúzski revolucionári, nikde sa vraždenie nevykonávalo s takým horlivým až náboženským zápalom. Kým nacisti i komunisti vraždenie vykonávali pokiaľ možno utajene a mimo pohľad verejnosti, Francúzi robili tie najstrašnejšie zverstvá na námestiach za denného svetla – rozrezávali telá na kusy, vytrhávali vnútornosti a trápili svoje obete najohavnejším spôsobom v mene rovnosti a slobody.

V Anglicku, ktoré si svoju puritánsku revolúciu prežilo v sedemnástom storočí a ktoré svoje revolučné myslenie vďaka slobodomurárskym lóžam a Voltairovi, ktorý v Anglicku pobýval, exportovalo na kontinent, aby oslabilo svojho úhlavného nepriateľa – Francúzsko, nebol o novú revolúciu na domácej pôde veľký

záujem. Revolučné nadšenie, ktoré Godwin prejavoval v 90. rokoch 18. storočia už niesli iba excentrici ako Shelly.

Puritánska revolúcia bola hnaná fideizmom, revolúcia na kontinente racionalizmom. Čo spája tieto dva navonok odlišné svety? Pojem „slobody“. Puritáni bojovali za náboženskú, politickú slobodu a slobodu myslenia a s touto slobodou spojené práva zvrhnúť vládu, ktorá ju nerešpektuje. Francúzi zašli oveľa ďalej. Calvinisti si kvôli doktríne o predurčení veľmi necenili slobodnú vôľu a to vyvolalo násilnú reakciu v osemnástom storočí. Rozum, ktorý je podľa Luthera (*De servo arbitrio*) nespoľahlivou pobehlicou, beštou, ktorú bičuje i Boh i diabol, sa zrazu stal polobohom, ktorý vykonáva božskú vládu nad prírodou. Daň, ktorú si predestinácia vyberala na rozume bola priveľká.

Osvietenstvo sa na túto krízu vyvolanú nástupom protestantizmu a náboženskými vojnami pokúsilo odpovedať. Náboženstvo sa stalo bojiskom, kde sa stretávali najrôznejšie sekty a so stratou magistéria sa mohli vieroučné a morálne otázky rozhodnúť už iba silou. Ako povedal Trasymachus Sokratovi: „Pravda je názor mocných.“ Magistérium s autoritou v otázkach viery mohla a môže mať iba pravá Cirkev s apoštolskou postupnosťou a kolaps magistéria na územiach ovládaných protestantmi spôsobil diskreditáciu všetkého poznania.

Ilustračný obrázok: Stroj osvietenstva

zdroj: pictryl.com

Ale príroda nemá rada vákuum, preto sa na uvoľnené miesto arbitra pravdy namiesto Magistéria votrela veda. Osvietenská veda bola odpoveďou na modlitby intelektuálov tej doby a prišla včas. Započala doba magistéria vedy. Kľúčovou otázkou osemnásteho storočia bolo, či veda, ktorá dokáže skvele rozlíšiť pravdu od omylu, dokáže tiež rozlíšiť aj dobro od zla rovnako spoľahlivo, ako to predtým robil Učiteľský úrad Cirkvi? Dokáže nám veda povedať, čo je správne a nesprávne? Alebo je celý koncept mravne správneho a nesprávneho, ako neskôr jeden z mozgov Revolúcie, markíz de Sade povedal, len prelud?

Sade učil, že jestvuje len príroda a čokoľvek príroda nariaďuje, velí a žiada, to je správne. Pokiaľ je v človeku túžba alebo žiadosť, táto existuje v prírode, a preto je správna a nemôže byť ani zlá, ani hriešna. Barón d'Holbach vo svojom *Systéme prírody* hovorí, že človek je dielom prírody, Boha niet a namiesto hľadania

Osvietenci zúfalo túžili objaviť antropologickú verziu Newtonových zákonov, kde zotrvačnosť a gravitácia riadia pohyb vesmíru. Godwin, ale aj iní identifikovali sebeckto, uprednostňovanie vlastných záujmov ako variantu gravitácie. Ak však vo vesmíre existuje iba sebeckto, ako potom vyriešiť spor na seba narážajúcich sebeckých záujmov? V materialistickom rámci osvietenstva to nebolo možné. Akvinský kedysi povedal, že človek usiluje o blaho, rozkoš a pokiaľ sa mu nedostáva blaženosť vyššia, bude hľadať tú nižšiu, teda pokiaľ neusiluje o blaženosť mravnú a duchovnú, bude usilovať o blaženosť telesnú.

Osvietenstvo bolo pokusom urobiť z človeka poslušný stroj, o čo sa pokúsil už La Mettrie, ktorý bude poslušne fungovať podľa Newtonových zákonov. Pre Voltaira a Friedricha Veľkého je človek len organizovaný živočích a myslí podľa prírodných zákonov rovnako, ako sa podľa nich správa elektrický prúd alebo chemické reakcie. Tento koncept prežil medzi empiricky orientovanými vedcami až dodnes.

A political cartoon titled "THE ADMINISTRATION GUILLOTINE" by Charles Keene. The scene is set outdoors with a large crowd of people in the background. In the foreground, a man in a red suit and bowler hat, representing the Prime Minister, stands on a raised wooden platform. He is holding a guillotine blade over a man in a dark suit and top hat, who is lying face down on the guillotine bed. The man in the top hat is holding a document that reads "THE NEW YORK TIMES". To the left, a man in a top hat and dark suit stands on the ground, holding a document that reads "THE NEW YORK TIMES". A sign on a post in the background reads "SINGAPORE NEWS PAPER, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 25

Aristokracia si budovala vlastné šibenice tým, že rozvrátila sexuálnu morálku spoločnosti a libido, ktoré panstvo z Versailles odviazalo z reťaze a vypustilo za ničím neobmedzeným sebaukájaním, zapriahli revolucionári do svojho koča. Znásilnenie, zmrzačenie, rozsekanie a vražda kňaznej de Lamballe sa ničím nelíši od výjavov, ktoré de Sade opísal v *120 dňoch Sodomy*, obscénnom traktáte, ktorý písal v Bastille a ktorý bol publikovaný až v roku 1930. Historikmi zneužívané kliše hovorí, že spodina vyvolala orgiastické

násilie v uliciach mesta ako reakciu na despotizmus vládnucej aristokracie. To však nie je pravda.

Cieľom politiky podľa klasického konceptu je poriadok, pokoj, *tranquillitas ordinis*, istá forma stázy.

Cieľom revolučnej politiky je pohyb. Vášeň, ktorá podľa klasickej tradície narušuje pokoj, sa stáva motorom pokroku. Pre revolucionára je ospravedlním revolúcie pohyb, zmena. Čo si revolucionár obyčajne nevšima, je smerovanie toho pohybu. Vášeň je funkciou vôle, a keď úvodná eufória z revolúcie opadne, nevyhnutne nastupuje teror. Nevyhnutne preto, lebo vášne sa neriadia zákonmi, ale iba vlastným záujmom, vlastným sebauspokojením a teda nástup teroru je v revolúcii už vopred naprogramovaný, bez ohľadu na zámery revolucionárov.

Naivita anglických puritánskych revolucionárov sa dá pripísať tomu, že v Anglicku nedosiahla skazenosť mravov, nutná pre každú revolúciu, také rozmery ako vo Francúzsku. Francúzska inteligencia nastúpila na cestu emancipácie sexuálneho pudu a chlipnosti od morálneho zákona dávno pred revolúciou, čo umožnilo nástup orgií teroru, vraždenia sadistického násilia v miere, akú v Anglicku nezažili.

Trajektóriu medzi sexom a hororom opisujú rozliční autori rôzne, ale podobnosť preváži rozdiely.

Apoštol Jakub hovorí: Ale každého pokúša vlastná žiadostivosť, ktorá ho zachvacuje a zvádza. Žiadostivosť potom, keď počne, porodí hriech a keď je hriech dokonaný, splodí smrť. Sade zavádza v *120 dňoch Sodomy* takúto sekvenciu: jednoduché vášne, zložitejšie vášne, zločinné vášne a vražedné vášne. Aj sv. Jakub aj markíz de Sade chápu, že na konci reťazca je smrť. Rozdiel je len v hodnote, ktorú jej prikladajú. V tom sa líšia od osvietencov, ktorí si naivne mysleli, že uvoľnenie sexuálneho pudu od morálneho zákona sa dá zvládnuť a negatívne dôsledky potlačiť či obmedziť pomocou vedy a techniky (penicilín, antikoncepcia) alebo legislatívy (rozvody, zákony proti sexuálnemu obťažovaniu). Sex emancipovaný od morálky nutne vedie k vraždeniu a smrti. Milióny umelo potratených detí ročne to dokazujú mimo všetku pochybnosť.

Ilustračný obrázok: Víťazstvo ducha Francúzska nad prívržencami kráľovstva

zdroj: picryl.com

Osvietenský mýtus znie, že zlo bolo do spoločnosti vnesené zvonka nesvätou alianciou Cirkvi a štátu. Na rozdiel od tých „umelých“ a škodlivých obmedzení ponúkalo osvietenstvo „prírodu“ a prírodné zákony, ktorými sa vášne a žiadostivosť oslobodia od „neprirodzených“ (čítaj mravných) obmedzení. Keďže nejestvuje nič ako dedičný hriech, človek je „prirodzene“ dobrý, je treba zrušiť externé obmedzenia a začne prekvitať cnosť a nastúpi milénium všeobecnej lásky a bratstva na zemi.

Čo sa vo Francúzsku stalo však pripomína viac text z Jakubovho listu ako tieto halucinácie, ktoré si osvojili najznámejší filozofi tej doby. Čím viac sa „občania“ oslobodzovali od externých obmedzení uvalených na

spoločnosť Cirkvou, tým viac sa množilo násilie, utrpenie a smrť. Akonáhle sa Francúzsko odvrátilo od morálneho zákona, sudcom medzi dobrom a zlom sa stala moc. A moc, ktorá sa neriadi morálnym zákonom, je len nástrojom vôle, chlipnosti a vášne, ktoré, keď nie sú riadené rozumom, stanú sa zúrivými vlkami, ktorí nakoniec, ako dokázala každá revolúcia, sa začnú požírať navzájom.

Ak si osvietenstvo vytýčilo cieľ dokázať, že človek môže svoje vášne a žiadostivosť vymaniť z moci morálky, náboženstva a zvykov, a tak nastoliť vládu univerzálneho bratstva, sotva si môžeme želať lepší dôkaz toho, že to nefunguje, než Francúzsku revolúciu. Akoby scenár revolúcie písal Edmund Burke usilujúc potvrdiť svoju teóriu. Dôsledkom osvietenstva je teror a horor.

Západ sa pokúšal dokázať kauzálnu spojitosť medzi sexuálnym oslobodením a hororom za posledných dvesto rokov rôznymi spôsobmi, ale už ten prvý je dostatočne ilustratívny. Revolučný teror potvrdil viacero vecí. Že Burke mal pravdu. Že de Sade mal pravdu. A že osvietenstvo sa mýlilo. Nedá sa zahrávať s ľudskými vášňami a neutrpieť pri tom škodu. Alebo sa držíte náboženstva a morálky ako bašty proti vášňam alebo ste oddaný vyznávač vášní a chlipnosti, vedúcich až k smrti. Ale nemôžete odviazať vášne a pudy z reťaze a tvrdiť, že ich skrotíte vedou a legislatívou. Táto ilúzia síce prežila osvietenstvo a dominuje kultúrnej sfére až podnes, ale stále je to omyl a vždy, keď sa ukáže nový dôkaz, že to nefunguje, nastúpi radikálnejší a krutejší zásah proti pochybovačom.

„Je nepochybné“, hovorí Barruel, „že cnosť musí byť oveľa viac fundamentálnym princípom demokracie, ako akéhokoľvek iného režimu. Cnosť je nevyhnutná, aby ovládala vášne ľudí, aby vykorenila ducha intrigánstva, anarchie a straníctva, ktoré je inherentné demokratickej forme, aby zrazila ambície a zúrivú žiadostivosť po vláde nad ľuďmi, ktoré nie je možné kvôli slabosti zákonov odstrániť.“

„Francúzska revolúcia je vo svojej podstate podobná našim vášňam a nerestiam. Je všeobecne známe, že ak podľahneme vášňam, prirodzeným dôsledkom je nešťastie a katastrofa.“

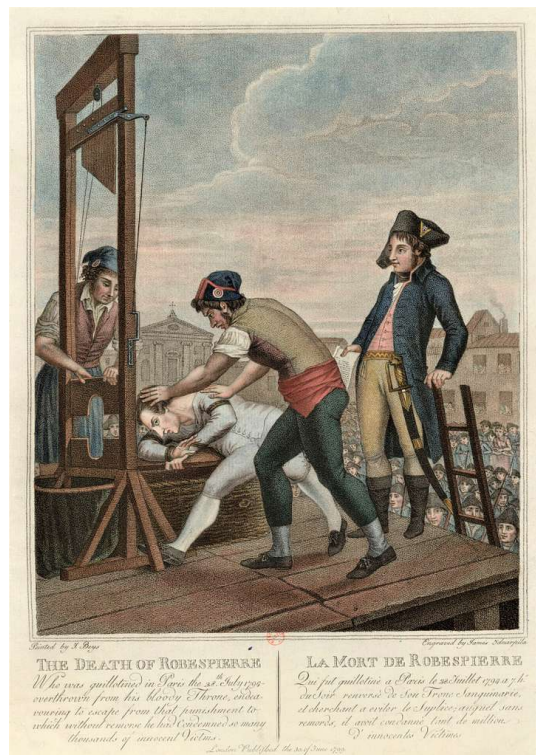
Barruel opakuje morálnu múdrosť Západu, ktorá učí, že horor a teror sú dôsledkom opustenia morálky. Revolúcia je výsledkom nekontrolovanej vášne, je to rozhodujúca fáza na trajektórii vedúcej k smrti. Barruel chápe Francúzsku revolúciu ako zámerne naplánované uvoľnenie vášní, ktoré malo zvrhnúť monarchiu. Tí, čo ich uvoľnili si však neuvedomili, aké skazonosné sily vypustili a že ich skrotenie nie je možné, čo dokázal nástup teroru. Morálna skazenosť viedla k nástupu osvietenstva, osvietenstvo k racionalizácii vášne. Osvietenstvo viedlo k Revolúcii, ktorá bola projekciou týchto princípov na politickú sféru a Revolúcia viedla k teroru, ktorý je logickým dôsledkom nekontrolovaných vášní a vedie k smrti. Vo Francúzskej revolúcii máme celú trajektóriu presne podľa zásad kresťanskej filozofie.

Barruel chápal newtoniánsku dimenziu revolučného univerza. Sebecko, vlastný záujem je osvietenským ekvivalentom síl, ktoré udržiavajú vesmír v pohybe. A tak, ako sa každá planéta pohybuje po vlastnej dráhe a zároveň sú spolu v harmonickom celku, tak aj každý sleduje v živote vlastný záujem a ten je zosúladený so záujmami iných pomocou „neviditeľnej ruky“ alebo inej vhodnej fikcie. Následná otázka znie: Ako zabezpečiť, aby sa potom ľudské veci nezvrhli do čistého egoistického solipsizmu, teroru a smrti? Adam Smith tiež veril v automatické pôsobenie „neviditeľnej ruky“, ktorá vraj zaženie individuálnych egoistov spať do radu a zosúladí ich sebecké snahy so záujmami ostatných. Dvadsať rokov po Smithovi udalosti vo Francúzsku ukázali, že sebecké vášne jednotlivcov nie je možné vždy zosúladiť bez toho, aby niektorí

zomreli.

Markíz de Sade vynikajúco opisuje túto trajektóriu v jeho *Filozofii spálne*. Sade začína osvieteniskou fyzikou, potom z nej robí politiku nihilizmu, čím obracia klasickú politickú tradíciu naruby. Klasická tradícia chápe obmedzenie ako prostriedok oslobodenia. Sade ponúka ako prostriedok oslobodenia nerest'. Sloboda je podľa neho zrušením morálnych obmedzení, ktoré však končí v nastolení obmedzení oveľa prísnejších, než boli tie pôvodné a tak Sade odhaľuje centrálny paradox osvietenstva – sloboda znamená viac obmedzení:

„Stále viac a viac sa zdá, že pohyb je hmota vlastný, že prvý hýbateľ je len ilúzia a že všetko, čo existuje, je v pohybe. Motor nie je potrebný, zdá sa, že toto chimérické božstvo bolo vymyslené nejakými starovekými zákonodarcami, že je to len ďalší prostriedok na to, aby nás ovládli.“

Ilustračný obrázok: Poprava Maximiliena de Robespiera gilotínou

zdroj: picryl.com

Sade vidí „nepokoj“ ako prirodzený stav človeka, ktorý nie je viac ako stroj vyrobený z hmoty, ktorá je stále v pohybe. Pretože vášň je ekvivalentom gravitácie, dobrá vláda vášne netlmí, ale naopak, povzbudzuje a smeruje k svojmu cieľu. Štát teda musí použiť nerest' ako prostriedok kontroly. Sade chápe, že stav mravného človeka je stavom pokoja a mieru, kým stavom nemorálneho je nepokoj a pohyb. A štát potrebuje týchto ľudí, ktorí sú v nepokoji a pohybe vyvolanom vlastnými nerestami a vášňami, pretože ich môže ľahko ovládať – skrze ovládanie ich vášní – a dosiahnuť s nimi splnenie vlastných zámerov. Chlipnosť je sila, ktorá bráni občanom republiky, aby upadli do pokoja, ktorý je výsledkom života podľa mravného zákona. Chlipnosť je dobrá, lebo podporuje republikánsky nepokoj a republikánstvo je dobré, lebo podporuje chlipnosť. V oboch prípadoch ide o racionalizáciu neresti, ktorá prináša oslobodenie a zároveň väčšiu kontrolu.

Sloboda teda je nekonať podľa rozumu, ale tak, aby sa uspokojovali nezriadené nezákonné vášne, čo znamená, že človek sa stane poddaným nerestí, ktoré uspokojuje. Pokiaľ sa ukojenie chlipnosti stane definíciou slobody, potom sa sloboda stane synonymom pre ovládanie a kontrolu, pretože kto kontroluje vášne, kontroluje človeka. Sloboda sa podľa de Sadeho stáva predohrou k tej najzákernejšej a najtotalitnejšej tyranii. V tom spočíva duch osvietenскеj politiky, ktorá nie je ničím iným ako fyzikou neresti. Sade rozumie veľmi dobre tomu, že sexuálne oslobodenie vedie k sociálnej kontrole: „Žiadna vášeň nepotrebuje širší priestor a viac slobody ako sexuálna žiadostivosť.“

Akonáhle sa človek vyslobodí z morálneho zákona, okamžite je podrobený despotizmu tých, ktorí manipulujú jeho túžbami. To je esencia osvietenského režimu – nezakazovať, ale umožňovať, podporovať nepokoj a nasmerovať aktivitu žiadaným smerom prostredníctvom manipulácie vášňami.

Rozdiel medzi markízom de Sade a La Mettrie, či Voltairom je v tom, že de Sade nezatvára oči pred logickými dôsledkami zbožštenia svojich vášní. Logickým dôsledkom je smrť a treba ju s nadšením prijať: „Najslobodnejší ľudia sú tí, ktorí si najmenej protivia vraždenie... Ak by vražda nebola ľudským skutkom, ktorý plní zámery prírody, dopustila by príroda, aby bolo možné vraždiť? ... Zločin slúži prírode.“

Akonáhle sa etabluje osvietenская doktrína človeka ako stroja, morálka je kultúrne podmienená a vražda je len opätovným usporiadaním hmoty. Ak je slobodné uspokojovanie vlastných vášní a žiadostí to najvyššie dobro, ako hovorí osvietenская veda, a ak je vlastný záujem gravitácia, ktorá riadi pohyb nášho mravného života, potom ak vražda vedie k uspokojeniu nejakej žiadosti, môže byť zlá?

Akonáhle je morálka vypovedaná z ľudského života, človek, a najmä ak je vedec, môže robiť čokoľvek. Cesta na ktorú nastúpi, však nutne a neodmysliteľne vedie k smrti. Filozof, hovorí de Sade, a mieni tým konsekvntného vyznávača osvietenскеj vedy, sa nesmie báť byť sebecký, nesmie sa rozpakovať uspokojiť svoje potreby bez ohľadu na iných, nesmie si pripúšťať žiadne výčitky.

Voltaire veril, že aj keď zo spoločnosti odstráni náboženstvo a morálku, budú predavači na trhu stále čestní a poctiví. De Sade ukázal naivitu tejto vízie, keď dotiahol osvietenскý koncept do logických dôsledkov.

Zakladateľ iluminátov, Adam Weishaupt formuloval zásadu, že najlepší spôsob ako ovládať človeka bez toho, aby o tom vedel, je odhaliť, ktorá vášeň alebo neresť má nad ním moc a dať mu ilúziu, že keď bude túto neresť uspokojovať, bude naplno využívať svoju slobodu. A popritom je treba celý čas kontrolovať túto jeho neresť a riadiť ho podľa vlastných zámerov. A toto je najdôležitejší prínos osvietenскеj vedy k politickej realite dneška, ktorý si veľmi dobre osvojili strojcovia nášho politického života.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/osvietenstvo-revolucia-a-smrt/>